

2020 m. vykdytų viešų konsultacijų dėl ES pilietybės teisių rezultatai

INFORMACINIS LAPAS

2020 m. gruodžio 15 d.

Nuo 2020 m. liepos iki spalio Komisija vykdė viešas konsultacijas dėl ES pilietybės teisių. Per jas gauta informacija kartu su Eurobarometro apklausos apie ES pilietybę ir demokratiją duomenimis pateikiama 2020 m. pilietybės ataskaitoje. Per konsultacijas buvo gauti 343 atsakymai iš 26 ES valstybių narių ir JK¹. Be to, suinteresuotieji subjektai, daugiausia pilietinės visuomenės atstovai, pateikė 23 pozicijų dokumentus. Visgi, žemiau apibendrinti rezultatai nėra taikomi tik ES gyventojams, jie labiau skirti gilesniam dalyko supratimui. Buvo išanalizuoti visi gauti duomenys ir stengtasi išsiaiškinti, kaip suprantamos ES pilietybės teisės ir kaip jomis naudojamosi praktikoje. Šiame informaciniame lape pateikiamos pagrindinės išvados, kurios plačiau analizuojamos 2020 m. viešų konsultacijų dėl ES pilietybės teisių ataskaitoje.

Naudojimasis ES pilietybės teisėmis

Kad galėtų pasinaudoti savo teisėmis, piliečiai turi apie jas žinoti. Daugiau nei 60 %, 167 respondentų, nuomone, ES piliečiai apie turimas ES pilietybės teises informuojami nepakankamai. Kai kurios informacinės svetainės, pavyzdžiui, „Europa“, yra gerai žinomos, bet apskritai respondentai nurodė, kad yra per daug atskirų svetainių, kurias reikėtų sujungti.

Daugiau nei 75 %, 202 respondentų, paminėjo, kad būtų naudinga, jei jie galėtų susisiekti su specialia nacionaline institucija, kuri padėtų jiems pasinaudoti ES pilietybės teisėmis.

Paklausti, kas kliudo piliečiams pasinaudoti turimomis Europos pilietybės teisėmis, respondentai paminėjo skaitmeninę atskirtį – svetainių su aiškiai pateikiama informacija trūkumą ir nepakankamą pilietinį švietimą ES šalių mokyklose.

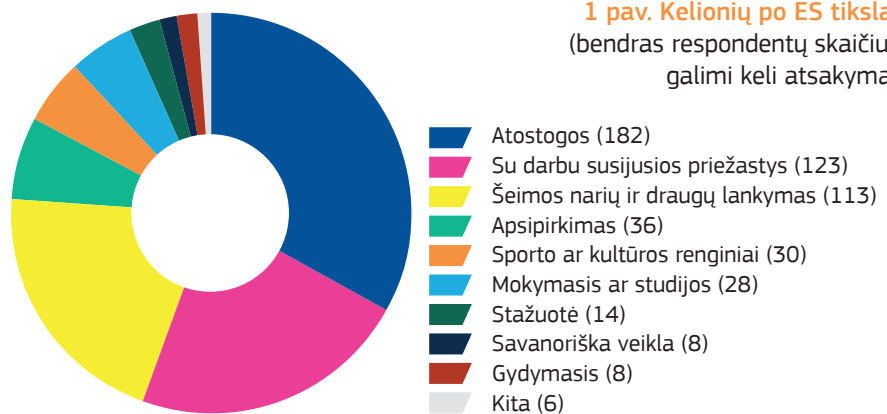
„Civil Society Europe“ siūlo, kad informacija „**turėtų būti prieinama mokyklose, darbo vietose ir su darbu susijusiose institucijose, sveikatos priežiūros įstaigose, kelionių agentūrose, taip pat jos būtų galima gauti iš paslaugas piliečiams teikiančių asociacijų, švietimo, pramogų bei sporto veiklos vykdymo vietose ir pan., kad ją savo buvimo vietoje galėtų pasiekti kuo daugiau žmonių.**“

Teisė laisvai judėti ES

Teisė laisvai judėti yra vienas iš pagrindinių ES bendrosios rinkos principų. Kiekvienas ES pilietis, keliaujantis į kitą ES šalį, naudojasi šia esmine ES pilietybės teise.

Dauguma respondentų paminėjo, kad pagrindinės priežastys, kodėl jie keliavo po ES šalis, buvo atostogos, kiti populiarūs pasirinkimai – darbas, draugų ir šeimos narių lankymas.

43 respondentai pranešė, kad naudodamiesi laisvo judėjimo teise patyrė tam tikros formos diskriminaciją.

1 pav. Kelionių po ES tikslas (bendras respondentų skaičius; galimi keli atsakymai)

Šaltinis: ES apklausa, 2020 m. viešos konsultacijos dėl ES pilietybės teisių NB. Pas-
tabų skaičius: 240

¹ Iš JK gauti atsakymai buvo analizuojami atskirai.

Teisė gyventi kitoje valstybėje narėje

„Norėčiau turėti tikslios informacijos, kiek laiko galiu gyventi [šalyje] be registracijos, kur užsiregistruoti, taip pat ypač norėčiau aiškesnės informacijos apie naudojimąsi sveikatos priežiūros paslaugomis.“

ES piliečio citata

Laikantis tam tikrų sąlygų, ES piliečiai turi teisę gyventi kitoje ES valstybėje narėje nei toje, kurios piliečiai yra. Pusė respondentų anksčiau gyveno kitoje ES šalyje ilgiau nei tris mėnesius.

Dauguma respondentų nurodė, kad kitoje valstybėje narėje gyveno dėl darbo priežasčių, taip pat dėl švietimo / stažuotės ir savanoriškos veiklos.

Prieš persikeliant į kitą valstybę narę dažniausiai pasitelkti ir naudingiausi informacijos šaltiniai buvo asmeniniai kontaktai, informacija internete ir pagalbos centrai išvykimo šalyje.

ES piliečiai dažnai pareiškia norą prieš persikeliant būti geriau informuoti apie tokius klausimus, kaip socialinės išmokos, sveikatos draudimas ir gyvenamosios vietos registracija. 2 pav. išvardytos pagalbos priemonės, kurias judūs piliečiai laiko labai naudingomis.

28 respondentai paminėjo, kad gyvendami kitoje valstybėje narėje susidūrė su tam tikros formos diskriminacija dėl tautybės. Tai apėmė bendravimą su bankais, valdžios institucijomis ir būsto nuomotojais – respondentų nuomone, su jais buvo elgiamasi kitaip nei su tos šalies piliečiais.

28

respondentai paminėjo, kad gyvendami kitoje valstybėje narėje susidūrė su tam tikros formos diskriminacija dėl tautybės.

2 pav. Pagalbos priemonės ir jų nauda persikeliant į kitą ES šalį (respondentų, atsakiusių „labai naudinga“ arba „gana naudinga“, dalis)

Pagalbos priemonės	„Labai naudinga“ arba „gana naudinga“ nurodė respondentai, kurie:	
	anksčiau kitoje ES šalyje gyveno mažiau nei tris mėnesius (135 respondentai)	anksčiau kitoje ES šalyje negyveno mažiau nei tris mėnesius (136 respondentai)
1. Priėmimo susitikimas, surengtas vietiniu ar bendruomenės lygmeniu	99	108
2. Apskritojo stalo diskusijos ir seminarai, susiję su konkrečiomis užduotimis ir įgūdžiais	94	111
3. Socialiniai renginiai su vietiniais ar kitais judžiais ES piliečiais, per kuriuos būtų dalijamasi patirtimi	103	98
4. Internetinė platforma, kurioje būtų galima gauti ir keistis informacija	118	120
5. Nacionalinė svetainė, kurioje būtų paaiškintos judžių ES piliečių teisės nacionaliniame kontekste	111	114
6. Visą ES apimanti internetinė identifikavimo sistema, skirta e. valdžios veiklai	103	102
7. Kalbos mokymo kursai	117	115
8. Kita	12	10

Šaltinis: ES apklausa, 2020 m. viešos konsultacijos dėl ES pilietybės teisių

Be to, respondentai pabrėžė šių atsakymo variantų potencialą:

- Visą ES apimanti internetinė identifikavimo sistema, skirta e. valdžios veiklai
- Šalies lygmeniu veikiančios svetainės, kuriose paaiškinamos jų teisės

Teisė balsuoti ir būti kandidatu

Judūs ES piliečiai turi teisę balsuoti ir būti kandidatais per Europos Parlamento rinkimus savo gyvenamojoje šalyje tokiomis pačiomis sąlygomis, kaip ir vietiniai piliečiai. Judūs ES piliečiai taip pat gali balsuoti ir būti kandidatais per vietinius rinkimus savo gyvenamojoje valstybėje narėje.

3 pav. Priežastys, kodėl balsavo gyvenamojoje šalyje ar toje šalyje, kurios piliečiai yra (respondentų skaičius)

Elektroninis ar internetinis balsavimas buvo vertinamas kaip patogus ir lengviau prieinamas būdas balsuoti būnant užsienyje. Vis dėlto kaip pagrindinius rūpesčius respondentai paminėjo galimą sukčiavimą, manipuliavimą balsais ir kibernetines atakas (abu variantus pasirinko 173 ir 161 respondentai). Nepaisant to, 46 %, 120 respondentų, elektroninio ar internetinio balsavimo pranašumai nusvėrė riziką, o 86 respondentai turėjo priešingą nuomonę.

Daugiau nei pusė respondentų palaikė balsavimą paštu. Tie, kurie jo nepalaikė, baiminosi sukčiavimo ir manipuliavimo, taip pat nepasitikėjo pašto tarnybų darbu. Valstybėse narėse yra skirtumų, didesnis pritarimo mastas pastebimas šalyse, kuriose balsavimas paštu jau praktikuojamas kiekviename rinkimų sistemos lygmenyje.

Teisė į konsulinę apsaugą

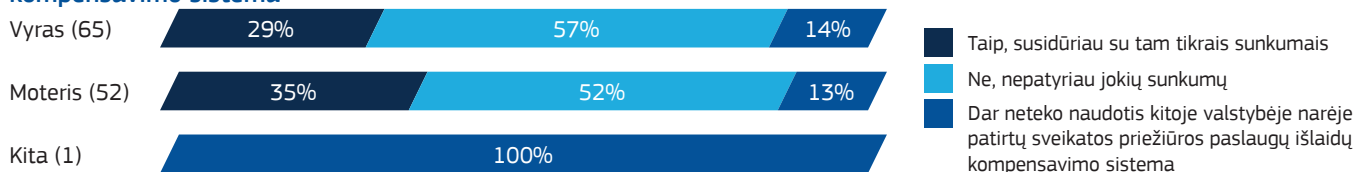
Viena iš ES pilietybės teisių yra galimybė ES piliečiams kreiptis pagalbos į bet kurios kitos ES valstybės narės ambasadą ar konsulatą, jei jiems prireikia pagalbos už ES ribų, o toje šalyje nėra jų pačių valstybės narės ambasados ar konsulato, kurie galėtų padėti.

Beveik ketvirtis respondentų yra keliavę į šalis už ES ribų, kuriose jų pilietybės šalis neturi ambasados ar konsulato. 13 % iš minėtų 24 % naudojo savo teisę į konsulinę apsaugą, daugiausia dėl prarastų kelionės dokumentų. Apskritai respondentai nurodė, kad ši pagalba galėtų būti labiau plėtojama ir skatinama. Respondentai nurodė, kad ES delegacijos turėtų aktyviau padėti neatstovaujamiems ES piliečiams, ypač ES piliečių evakuacijos ir repatriacijos atvejais, išduodant laikinus kelionės dokumentus ir padedant ES piliečiams, kurie tapo nusikaltimo aukomis ar buvo sulaikyti.

Judumo ir gyvenimo Europoje supaprastinimas

Nors Komisija, įgyvendindama naująją programą „EU4Health“, piliečiams suteiks geresnių galimybių pasirūpinti sveikata, ES piliečiai jau gauna naudos iš kelių tarpvalstybinių direktyvų. Pavyzdžiui, ES piliečiai turi teisę naudotis sveikatos priežiūros paslaugomis bet kurioje valstybėje narėje ir gauti draudimo kompensaciją už gydymą savo gyvenamojoje šalyje. Nors ES piliečiai dažnai kreipiasi dėl medicinos paslaugų užsienyje, patirtis dėl kitoje valstybėje narėje patirtų sveikatos priežiūros paslaugų išlaidų kompensavimo yra ribota.

4 pav. Patirtis ir sunkumai, susiję su naudojimusi kitoje valstybėje narėje patirtų sveikatos priežiūros paslaugų išlaidų kompensavimo sistema

Šaltinis: ES apklausa, 2020 m. viešos konsultacijos dėl ES pilietybės teisių NB. Pastabų skaičius: 240

49 respondentai gyveno vienoje valstybėje narėje, o dirbo kitoje. Kiek daugiau nei 25 % iš jų buvo pritaikytas dvigubas apmokestinimas, o 39 % buvo atleisti nuo mokesčių savo gyvenamojoje šalyje. Mokestinių prievolių vykdymas sudėtingesnis buvo gyvenamojoje šalyje (57 %) nei darbo šalyje (38 %). Vienintelis respondentas, atsakęs, kad visas procesas labai paprastas, nurodė pasisamdęs mokesčių konsultantą.

COVID-19 pandemijos poveikis

COVID-19 padarė plataus masto poveikį, buvo greitai imtasi priemonių, siekiant apsaugoti visuomenės sveikatą ir ekonomiką. Visgi ne visi iššūkių įveikti. Europos piliečių veiksmų tarnybos duomenimis, „dėl besitęsiančios COVID-19 pandemijos judūs ES piliečiai susidūrė su precedento neturinčiomis kliūtimis“.

Per COVID-19 pandemiją tik 73 respondentai gyveno kitoje valstybėje narėje nei toje, kurios pilietybę turi, arba su COVID-19 pandemija netikėtai susidūrė keliaudami į kitą ES šalį. Apie 50 respondentų nepatyrė sunkumų ieškodami suprantama kalba pateikiamos informacijos apie galimybę keliauti ar apie tai, kokių priemonių reikėtų imtis.

Kalbant apie reagavimo į COVID-19 pandemiją priemones, kurių buvo imtasi nacionaliniu lygmeniu, ar būdami kitoje ES valstybėje narėje patyrėte sunkumų dėl toliau išvardytų dalykų?	Taip, patyriau sunkumų	Ne, nepatyriau sunkumų	Netaikoma	Nežinau	Atsakymų skaičius
1. Suprantama kalba pateikiama reikalinga informacija apie pandemiją ir veiksmus, kurių reikėtų imtis	19 %	70 %	10 %	1 %	73
2. Suprantama kalba pateikiama reikalinga informacija apie sienos kirtimo situaciją jūsų gyvenamojoje šalyje arba šalyje, į kurią keliavote	29 %	64 %	5 %	1 %	73
3. Su repatriacija susijusios pastangos, padedant jums saugiai grįžti namo	12 %	16 %	66 %	5 %	73
4. Būtinai dokumentai, išduodami jūsų pilietybės šalyje (pvz., atnaujinti asmens tapatybės dokumentai)	16 %	26 %	52 %	5 %	73
5. Būtinai dokumentai jūsų gyvenamojoje šalyje (pvz., teisę gyventi patvirtinantys dokumentai arba vizos šeimos nariams, gyvenantiems už ES ribų)	15 %	22 %	56 %	7 %	73
6. Konkrečios sveikatos priežiūros paslaugos	18 %	32 %	48 %	3 %	73
7. Kitokia konkreti pagalba, pavyzdžiui, vaikų priežiūros paslaugos svarbiausiems darbuotojams	6 %	15 %	72 %	7 %	72
8. Kita	14 %	9 %	58 %	19 %	43

Apskritai, 70 %, 184 respondentai, jautėsi gerai informuoti apie situaciją ir 67 %, 176 respondentai, galėjo rasti reikiamos informacijos apie pandemiją per nacionalines ir ES institucijas arba žiniasklaidoje. Vis dėlto beveik 47 %, 117 respondentų, nurodė, kad žiniasklaida nepateikė naudingos informacijos.

Apibendrinimas

ES pilietybė – unikalus teisinis statusas – yra vienas iš reikšmingiausių Europos projekto pasiekimų. Praktinis naudojimas šiomis teisėmis nepaisant valstybių sienų, pavyzdžiui, teise balsuoti, studijuoti, dirbti ar gyventi kitoje ES valstybės narėje, turi įtakos visų europiečių kasdieniam gyvenimui, o šių teisių apsauga ir skatinimas yra viena iš svarbiausių Komisijos užduočių. COVID-19 pandemija dar aiškiau parodė, kokios svarbios yra ES pilietybės teisės.

Šios konsultacijos Komisijai suteikė vertingų įžvalgų apie tai, kokios jos pastangos duotų konkrečios naudos ES piliečiams, kad jie galėtų veiksmingai naudotis turimomis ES pilietybės teisėmis.